

Helsingfors/Mariehamn 20.12.2018

Nr 33/18

Hänvisning Ålands lagtings skrivelse
5.12.2018, nr 223/2018.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om landskapsgaranti för likviditetslån för lantbruksföretagare under år 2018, antagen av lagtinget 5.12.2018.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Landskapslagens syfte är att trygga jordbrukets verksamhetsförutsättningar genom att bevilja en landskapsgaranti till sådana lantbruksföretagare som har förutsättningar för kontinuerligt lönsam verksamhet, men som tillfälligt har råkat i tillfälliga likviditetsproblem med anledning av de konsekvenser som den svåra odlingsår 2018 med extrem torka har orsakat i form av avsevärt lägre skörd och högre produktionskostnader. Landskapsgaranti kan beviljas av landskapsregeringen för en kredit som en kreditgivare beviljar till en lantbruksföretagare för att förbättra likviditeten i den produktionsverksamhet som företagaren bedriver inom jordbruket.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen hör jord- och skogsbruk och styrning av lantbruksproduktionen till landskapets lagstiftningsbehörighet, dock så att förhandlingar ska föras med de statsmyndigheter saken gäller innan lagstiftningsåtgärder angående styrning av lantbruksproduktionen vidtas. Priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter utgör riksbehörighet enligt 27 § 15 punkten i självstyrelselagen.

I riket antogs 11.11.2016 en lag om statsborgen för gårdsbruksenheter under åren 2016 och 2017 (FFS 922/2016, nedan rikslagen).

Högsta domstolen har 29.06.2017 (diariernr H2016/171) avgjort en meningsskiljaktighet mellan Ålands landskapsregering och jord- och skogsbruksministeriet som gällde riksmyndigheternas behörighet att med stöd av rikslagen vidta sådana åtgärder som hänför sig till gårdsbruksenheter i landskapet Åland. I avgörandet konstaterade domstolen att stadgandet i 27 § 15 punkten i självstyrelselagen, enligt vilken den lagstiftning som gäller priset på lantbruks- och fiskeriprodukter är riksbehörighet, utgör ett undantag från bestämmelserna i 18 § 15 och 22 punkterna i lagen enligt vilken huvudregeln är att jordbruket och styrningen av lantbruksproduktionen samt näringsverksamheten hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Domstolen gjorde bedömningen att ifrågavarande statsborgen visserligen kan ha en indirekt inverkan på prisen på lantbruksprodukterna, men att det trots detta inte var fråga om lantbruksinkomstlagstiftning. Den säkerhet borgensförbindelserna utgör styr inte och har ingen direkt inverkan på prisen. I enlighet härmed ansåg Högsta domstolen att en sådan statsborgen som beviljas enligt rikslagen inte utgående från formuleringen i 27 § 15 punkten i självstyrelselagen eller dess förarbeten kan hänföras till rättsområdet priset på lantbruksprodukter eller främjande av export av lantbruksprodukter i den bemärkelse begreppen har i lagen. De åtgärder rikslagen reglerar är att hänföra till rättsområdet jord- och skogsbruk och styrning av lantbruksproduktionen, som utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen. Som en följd av detta avgörande antog lagtinget 18.9.2017 landskapslagen om landskapsgaranti för likviditetslån för lantbruksföretagare under år 2017. I utlåtande över nämnda landskapslag 17.10.2017 fann Ålandsdelegationen att i enlighet med Högsta domstolens avgörande 29.6.2017 utgör beviljandet av i landskapslagen avsedda garantier för likviditetslån landskapsbehörighet. Detta gäller även i fråga om den nu aktuella landskapslagen, som utvisar stora likheter med nämnda landskapslag.

Landskapslagen berör även näringsverksamhet som är att hänföra till landskapets behörighet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen, med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Landskapslagen gäller även landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

I landskapslagens 12 § finns bestämmelser om inspektioner. I landskapets behörighet ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Dessa bestämmelser kan dock beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Ålandsdelegationen noterar att beträffande inspektioner hänvisar rikslagen till motsvarande bestämmelser i lagen om strukturstöd (FFS 1476/2007). Till den del dessa bestämmelser i landskapslagen berör rikets behörighet kan de

därför med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller övriga bestämmelser i landskapslagen som kan beröra grundrättigheterna, såsom tillsynsmyndighetens rätt att få tillgång till samt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter. Ålandsdelegationen noterar särskilt att jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I landskapslagens 12 § 3 mom. har nämnda grundlagsbestämmelse beaktats.

Till den del landskapslagen, som berör garantier för likviditetslån, innehåller bestämmelser som enligt 27 § 41 eller 29 § 5 punkterna i självstyrelselagen utgör riksbehörighet, kan de i enlighet med 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 10 § har intagits bestämmelser om avgifter. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. i nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter självstyrelselagens 21 § 1 mom. att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag anges i landskapslag. I landskapslagen har avgifternas storlek exakt angivits, varför ovan angivna förutsättningar uppfylls. Bestämmelsen om att dessa avgifter får utsökas utan dom eller beslut berör utsökningsväsendet, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt. I landskapslagens 10 § 3 mom. har härvid endast intagits en hänvisning till lagen om verkställighet av skatter och avgifter (FFS 706/2007), varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning i behörighetshänseende.

Besvär bestämmelsen i landskapslagens 15 § 2 mom. överensstämmer med självstyrelselagens 25 §.

Beträffande landskapslagens förhållande till Europeiska unionens lagstiftning anges i landskapslagens 2 § att vid beviljande av landskapsgaranti ska kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn tillämpas, om inte något annat följer av Europeiska kommissionens beslut om godkännande av statligt stöd. Med anledning av detta konstateras att en överenskommelse mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet ingåtts 4.3.2009 beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk. Delegationen konstaterar att justitieministeriet beträffande den här aktuella landskapslagen inte inkommit med en i överenskommelsen avsedd bedömning.

Ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen bemyndigar landskapsregeringen att med stöd av 20 § 3 mom. i självstyrelselagen bestämma när landskapslagen helt eller delvis ska träda i kraft. Enligt nämnda lagrum kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis ska träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen ska träda i kraft snabbt. Det är således fråga om ett undantagsförfarande från den föreskrivna lagstiftningskontrollen, vilket undantagsförfarande förutsätter särskilda skäl. Enligt landskapslagens 3 § 1 mom. kan landskapsgarantin beviljas inom ramen för det maximala belopp som har fastställts i landskapets budget. Med beaktande även av det som härom framförs i landskapslagens förarbeten och landskapsregeringens förslag till den andra tilläggsbudgeten för år 2018, konstaterar Ålandsdelegationen att förutsättningarna i självstyrelselagens 20 § 3 mom. formellt uppfylls, varför bestämmelsen inte föranleder anmärkning från delegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen finner att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Mäenpää och Pellonpää.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare